

Un desig en temps de tribulació

Benvolguts germans i germanes en el Carmel,

el que estem vivint gairebé arreu del món des de fa unes quantes setmanes es pot anomenar certament una prova. Al Nou Testament hi ha una paraula, *thlipsis*, generalment traduïda per “tribulació”, que potser ens ajuda a donar nom al que estem experimentant. Em refereixo no tan sols a un nom científic (com la pandèmia de COVID-19) o a un nom que expressa la nostra reacció immediata (com emergència, guerra, calamitat), sinó a un nom que ens remet a la història de la salvació, a la veritat d’un Déu que va parlar als homes, que es va fer home i continua caminant amb els fills dels homes.

El risc, certament, és afrontar aquesta època, tan greu i tan important, ja sigui deixant completament de banda la fe o, al contrari, recorrent a una religiositat que poc té a veure amb el Déu revelat en Jesucrist. El papa Francesc ens ha advertit: “No malgasteu aquests dies difícils!” És normal que cadascú de nosaltres, com cada ciutadà responsable, segueixi escrupolosament les regles per evitar la propagació del contagi, acceptar generosament els petits sacrificis que això comporta i fer allò que estigui al seu abast per ajudar els altres i crear al seu voltant un clima de pau i humanitat. És també normal que, com a creients, ens dirigim a Déu pregant pels malalts, pels que els ajuden, pels nombrosos morts, pels científics que es dediquen a la recerca d’una vacuna, per tots els que es troben en condicions de pobresa a causa de la crisi econòmica. Tot i així, hi ha un nivell més profund, que té a veure amb la lectura creient de la història, amb la presència de Déu enmig de les tribulacions i les proves de la humanitat. És un nivell en el qual potser preferim no entrar i restar en silenci. El silenci és daurat quan és un espai de reflexió, de recerca interior, d’escolta en profunditat. No ho és, en canvi, quan és conseqüència d’una inèrcia de l’esperit i d’un bloqueig del pensament, quan ens limitem a ingerir dosis massives d’informació, sense assimilar-les, avaluar-les i processar-les. Informacions que no ens formen, sinó que ens envaeixen i ens afeixuguen.

Per tant, és just preguntar-nos: tenim alguna paraula que provingui del silenci de la meditació i que ens ajudi en aquest moment? Una paraula creient i orant que ens pugui orientar, que sigui “llum per als nostres passos i claror que ens il·lumina el camí”? Confesso que la resposta espontània a aquestes preguntes seria simplement: No, almenys de moment no en tenim, i l’admissió d’aquesta pobresa ja seria més veritable i valuosa que molts discursos fàcils i de vegades enganyosos. Però no podem estar tranquils i ociosos quan falta aquesta llum i el nostre deure és caminar i acompanyar altres persones pel camí. Si només ens preocupem per l’emergència sanitària i la consegüent crisi econòmica, “què fem d’extraordinari? No fan el mateix els pagans? (Mt 5,47). A nosaltres se’ns demana alguna cosa més: “buscar gemegant” —com deia Pascal—, implorar, trucar sense cansar-nos

fins que se'n obri un raig de llum, una escletxa al cel que ens permeti *andar en veritat*, caminar de veritat.

Amb aquest esperit, torno a la paraula del Nou Testament: *thlipsis*, tribulació. Per començar, una tribulació no és una cosa bona, no és una gràcia. Els seus sinònims són: angoixa, persecució, fam, nuesa, perill (Rm 8,35). Hi ha una força de mort que actua en totes les formes de tribulació i aquesta força ens posa a prova, ens empeny a la temptació situant-se entre nosaltres i Crist, entre la nostra feble i ferida humanitat i el poder de la seva vida ressuscitada. L'ombra de la mort que el poder de la tribulació posa sobre cadascun de nosaltres és tal que enfosqueix la visió d'aquell que està més enllà. Restaríem separats de la llum i de la vida si en aquesta mateixa ombra, en aquesta mateixa mort no hi hagués un rastre, una presència de vida. La tribulació, de fet, sempre és per al cristià el lloc pel qual ha passat Crist, o més aviat pel qual Crist continua passant i ens condueix a la llum de la Pasqua. Quan diem que estem salvats, que creiem en la salvació, creiem concretament en això: que el mal i la mort ja han estat derrotats definitivament. Però diem també una altra cosa, més difícil d'acceptar i sobretot de viure i de testimoniar, és a dir, que la trobada amb la vida ressuscitada suposa sempre travessar el mal i la mort. La tribulació continua sent el que és: experiència de dolor i angoixa, de desconcert i aflicció, però a la força que empeny cap avall, que aixafa i oprimeix, s'oposa una força que empeny cap endavant i cap amunt, que atrau i enlaira. Tota la força negativa, humiliant i anihiladora de la tribulació consisteix en la temptació de separar-nos de Crist. I sens dubte cediríem a aquesta temptació, si la tribulació no fos tribulació del cos de Crist. Si no fos ferida del seu cos crucificat i ressuscitat, no ens salvaríem ni podríem sortir victoriosos de la lluita; encara que demà, com per art de màgia, la pandèmia s'aturés, encara que tot tornés a començar màgicament com si no hagués passat res, no estaríem salvats.

A la *thlipsis* hi ha un moviment cap endavant, com si en un moment determinat la història fes un salt, una acceleració vers el futur. Crec que un dels elements de consolació en la tribulació (cf. 2Co 1,4) és precisament aquest: ser capaços de percebre l'abreviació del temps, l'aproximació del Regne. ¿Podem percebre, en el silenci d'aquest moment d'emergència, aquell "xiulet del pastor" gairebé imperceptible i que, tanmateix, té la força per fer-nos tornar cap a ell i cap a nosaltres mateixos (cf. *Castell interior*, 4M 3,2)?

Ara mateix estem confinats a casa, no tenim llibertat de moviments. És particularment difícil no poder celebrar l'Eucaristia amb els fidels, escoltar confessions, impartir la unció dels malalts, celebrar el funeral de molts difunts, acompanyar les famílies. Si en les epidèmies passades, religiosos, religioses, preveres i bisbes estaven al capdavant, al costat dels qui sofrien, avui això no és possible. Estem cridats a fer un pas enrere i a deixar lloc als metges, infermeres i voluntaris, que són els veritables herois d'aquesta pandèmia del tercer mil·lenni. Els aplaudiments, l'agraïment i l'admiració

de la gent van cap a ells, tal com correspon. Això ens hauria de preocupar? L'Església perd visibilitat i potser fins i tot credibilitat? Hi ha qui pensa i parla de decadència i de subordinació de l'Església a les autoritats civils. Entenc l'amargor, entenc el malestar, però per què oblidem constantment que els camins del Senyor no són els nostres camins i els seus pensaments no són els nostres pensaments? "Certament que és una gràcia gran rebre els sagraments; però quan el bon Déu no permet que sigui així, també està bé... tot és gràcia" (Teresa de l'Infant Jesús, *Quadern groc*, 5.6.4). Per què continuem pensant que l'Església s'ha d'imposar al món amb la força i la saviesa del món? Si avui ens és donat un temps de kenosi, un temps d'escondiment i de pèrdua, per què rebutjar-lo? He recordat les paraules profètiques que el teòleg Joseph Ratzinger va dir a la ràdio fa cinquanta anys sobre el futur de l'Església:

De la crisi actual sorgirà una Església que haurà perdut molt. Esdevindrà petita i haurà de començar més o menys des del principi. Ja no podrà habitar molts dels edificis que havia construït en temps de prosperitat. A mesura que el nombre dels seus fidels disminuirà, també perdrà bona part dels seus privilegis socials [...] Però, malgrat tots aquests canvis que es poden suposar, l'Església trobarà de nou i amb tota l'energia allò que és essencial per a ella, el que sempre ha estat el seu centre: la fe en el Déu Trinitat, en Jesucrist, el Fill de Déu fet home, amb l'assistència de l'Esperit, que durarà fins al final. Començarà de nou des de petits grups, des de moviments i des d'una minoria que posarà la fe i l'oració al centre de l'experiència i experimentarà els sagraments de nou com a servei diví i no com un problema d'estructura litúrgica. Serà una Església més espiritual, que no assumirà un mandat polític flirtejant ara amb l'esquerra i ara amb la dreta. Això ho farà amb dificultat. De fet, el procés de cristal·lització i aclariment farà que sigui pobra, la convertirà en una Església dels més petits, el procés serà llarg i ardu, perquè s'haurà d'eliminar l'estretor de les visions sectàries i la tossuda obstinació.

Caldrà temps per a aquesta transformació, deia Ratzinger, i jo afegiria: caldran tribulacions per eixamplar els nostres punts de vista i vinclar la nostra obstinació. Potser aquesta tribulació també inclou la tribulació que avui ens assetja i ens reclou, davant la qual ens sentim totalment impotents.

Les restriccions a la llibertat de moviments són l'aspecte que més ens impacta perquè ens obliga a canviar radicalment els nostres hàbits. Però, pensant-ho bé, no és tant l'espai el que ens manca, sobretot a nosaltres, frares i monges, que vivim generalment en grans edificis, potser fins i tot amb un gran jardí. El que ens falta és el temps. Ens n'adonem ara precisament perquè en tenim massa. El temps que tenim ens fa descobrir que no sabem viure del temps i en el temps, que hem perdut i, per tant, hem de trobar de nou, la dimensió del temps. Avui abunden els runners, els joggers, els hikers, els trekkers... significativament tots termes d'un idioma global, una koiné, que ni tan sols els parlants d'anglès poden reconèixer com a llengua materna. En canvi, els *viatores*, els caminants i els pelegrins en el temps són escassos. Els ulls del pelegrí no es fixen en el camí, sinó en la meta; al pelegrí no li interessen els quilòmetres recorreguts, sinó els que falten per arribar al lloc cap al qual s'orienta tot el seu ésser. Perquè per això es troba en camí, perquè se sent atret per alguna cosa que no és aquí, sinó més enllà, una cosa que no veu, però a la qual anhela.

La limitació dels desplaçaments no impedeix en absolut aquest moviment cap al futur, ans al contrari, podria promoure'l i estimular-lo. Ens adonem avui que per nosaltres no moure'ns vol dir estar assegut al present com en una caixa buida i fràgil, que perquè no cedeixi s'ha d'omplir de coses, d'objectes concrets, sòlids i que es poden posseir. Hem oblidat el sentit de l'espera, no podem resistir el buit i la tensió del desig d'on neix l'espera. De fet, esperar és propi de qui estima, i no saber esperar significa, bàsicament, no saber estimar. L'espera omple no amb objectes, sinó amb el subjecte estimat el nostre espai buit d'ell. Per aquest motiu, l'espera també és el moment del record, de remuntar la trama del temps per reconèixer els rastres, signes i paràboles d'aquell que ja ha vingut i vindrà, o més ben dit, ja arriba "per assegurar-me / del seu i meu tresor". Sense memòria i sense esperar, què ens quedaria, petits humans?

En espera del Ressuscitat, bona Pasqua a tothom!

Roma, 5 d'abril de 2020.

P. Saverio Cannistrà, ocd
Prepòsit General